

Ο ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ*

ΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1187—1453

Ἐξετάσαμεν τὸν χαρακτήρα τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων μέχρι τοῦ 1187, διότι τὸ ἔτος τοῦτο ἀνακαταλαμβάνεται ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Σαλαχεδδίν καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Πατριαρχείου ἐξαρτᾶται πάλιν ἀπὸ ἀραβικῆς ἀρχῆς. Τὸ βυζαντινὸν κράτος ἔσπευεν ν' ἀποστείλῃ πρέσβεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησεν τὰς Ἐκκλησίας ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ τοι δὲ λέγεται, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἠρνήθη τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὄρων τοῦ βασιλέως, ἀφῆκεν ὅμως τοὺς Γραικοὺς ὅπου ἔμενον. Ἠρνήθη τοῦναντίον ν' ἀναγνωρίσῃ δίκαιον εἰς τοὺς Λατίνους καὶ ἀπηγόρευσε τὴν παραμονὴν τῶν ἐνταῦθα ἐκτὸς τῆς ἐλεύσεως πρὸς προσκύνησιν'. Ἔμειναν ἄρα τὰ τῆς κατοχῆς καὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὡς εἶχον. Μία ἱστορικὴ μεταβολὴ μόνον ἔλαβε χώραν τότε, ἡ ὅποια εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ. Τὰς κλεῖδας τοῦ Ναοῦ παρέδωκεν ὁ Σουλτάνος εἰς τοὺς Γεωργιανούς, διὰ τῶν ὁποίων καὶ εἰσέπραττε φόρον εἰσόδου διὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη, ὅσον καὶ ἂν ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τῆς πολεμικῆς ἀντιθέσεως πρὸς τοὺς Σταυροφόρους δὲν ἦτο βέβηλα σύμφωνος πρὸς τὰ ὀρισθέντα ὑπὸ τῆς ἀραβικῆς κατακτῆσεως δυνάμει τῆς διαθήκης τοῦ Ὁμαρ καὶ τὰ πρότερον ἰσχύσαντα. Ἐκτοτε ἰδίως παρουσιάζονται καὶ τὰ διάφορα ἔθνη, τὰ ὁποία πρότερον ἀδεία μόνον τοῦ Πατριάρχου τῶν Ρωμαίων ἠδύνατο ν' ἀσκήσωσι τελετάς, ἀποκτῶντα ὄρισμένον μέρος πρὸς τοῦτο. Θὰ ἠδύνατό τις ἴσως νὰ εἴτῃ ὅτι ἡ ζήτησις τῶν βασιλέων τῆς Κων)πόλεως ἄφινε τὴν θύραν τῶν διαπραγματεύσεων ἀνοικτὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς κατοχῆς ἐν ἐκκρεμότητι, ἀλλ' ἡ πρᾶξις ἦδη ἐδημιούργησε δίκαιον, τὸ ὅποion ἐν παντὶ μελλοντικῷ καθορισμῷ τῶν δικαιωμάτων δὲν ἔμελλε ν' ἀγνοηθῇ ἢ νὰ μὴ ἐπηρσάσῃ τὴν θέσιν τῶν Ἑλληνορθόδοξων.

Εἶν' ἀληθές ὅτι βραδύτερον ἀποκαθίσταται ἡ θέσις των, ἀλλ' ἤδη, ἐγένετο πρᾶξις τις ἡ ὅποια ἐδημιούργησεν εἴτα νέαν ἀρχὴν τῆς υπάρξεως τῶν διαφόρων ἔθνων. Ὅτι ἡ θέσις αὕτη τῶν πραγμάτων δὲν ἔκανονίσθη ἐκ τῆς ὑποτιθεμένης συνεταιρικῆς ιδιότητος Ρωμαίων ἐνδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀραβικὴ Κυβέρνησις ἐδημιούργησε καὶ τὴν θέσιν τῶν Γεωργιανῶν δυνάμει τῆς συμμαχίας καὶ λόγῳ τῆς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σ. 248.

1. Περὶ βλ. Καρσιπέρη σ. 2. Ρ. Ρ. Τ. Σ. vol. XII σ. 426.

στρατιωτικῆς βοηθείας των¹. Οἱ Ἰβηρὲς βέβαια ὑπῆρχον πάντοτε ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ ἐτύγγανον μάλιστα τῆς προστασίας τῶν βασιλέων τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ἡ προστατευτικὴ πολιτικὴ ὑπὲρ τούτων δὲν ἐχώρησέ ποτε τόσοσ, ὥστε ν' ἀναγνωρίσωσι συμμετοχὴν δικαιοματικὴν ἐν τῇ φρουρῇ τῶν Προσκυνημάτων, οὐδ' ἀναφέρεται τις εἰδήσις ἐνδεικνύουσα τοῦλάχιστον ὕπαρξιν ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς τῆς Ἀδελφότητος ἢ τοῦ Πατριαρχικοῦ κλήρου. Ἐκεῖνο, τὸ ἐποῖον γνωρίζομεν, ἄλλως εἶν' ὅτι ἡ βασίλισσα τῆς Γεωργίας Θαμάρα (1189—1212) συνῆψε καὶ βραδύτερον συνθήκην μετὰ τῶν διαδόχων τοῦ Σαλαχεδδίν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπροστατεύοντο οἱ Γεωργιανοὶ Προσκυνηταί, ἐν ᾧ οἱ Ρωμαῖοι παραλλήλως ἐζήτησαν τὴν δικαιοματικὴν θέσιν των χωρὶς ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν θέσιν ἐκείνων τοιαύτην πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον ὡς τοῦλάχιστον ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως θὰ προσεδοκᾶτο. Παράλληλος ἀνεξάρτητος ὅμως ὕπαρξις ἐν τοῖς δικαιομασί δὺο ὀρθοδόξων γενῶν καὶ ἐκκλησιῶν ὥρισμένως δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ δίκαιον ἐκκλησιαστικῶς. Πῶς δ' ἐσκέπτετο τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν θέσιν των ἐννοοῦμεν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Σέρβοι ἐζήτησαν διὰ τοῦ βασιλέως των Στεφάνου τοῦ Οὐρὸς Β' (1275—1321) τὴν μονὴν τῶν Ἀρχαγγέλων ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Βατάτζην ἐπὶ μισθῷ², καὶ ὅτι οὕτω ἐδόθη αὐτοῖς ἡ μονή.

Ἡ ἀνέλιξις αὕτη ἐπεβλήθη τοῖς Ρωμαίοις, οὐχὶ διότι ἐστηρίχθη ἐπὶ σχέσεως συνεταιρικῶν δικαιομάτων ἐν τοῖς Προσκυνήμασι πρότερον, οὐδ' ὑπάρχει τις ἐνδείξις ὅτι οἱ Γεωργιανοὶ διημφεσβήτησάν ποτε δικαιομάτα Ρωμαίων συνεταιρικά.

Φρονοῦμεν διὰ ταῦτα, ὅτι καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν ὑποβοηθεῖ τὴν προταθεῖσαν ιδιότητα τῆς κατοχῆς τῶν Προσκυνημάτων ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἐπομένως δὲ καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ Πατριαρχείου διακρίνει ἀπὸ τοῦ διορθοδόξου ἱστορικῶς. Αἱ πληροφορίες μάλιστα σχετικῶς πρὸς τοὺς Πατριάρχας ὁμιλοῦν τώρα σαφέστατα. Μετὰ τὸν Λεόντιον τὸν Λακεδαιμόνιον Πατριάρχης Ἱεροσολύμων μνημονεύεται Δοσίθεος δ' Α' (1187—1195). Ὅτι οὗτος ἦτο βυζαντινῆς καταγωγῆς ἐμβλέπει καὶ ὁ Βέρτραμ εἰς τὴν φιλίαν τοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου (1185—1195)³. Ἄλλ' εὐτυχῶς δὲν ἔλλείπει ῥητὴ μαρτυρία πιστοποιοῦσα ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτοπίου καταγωγῆς. Οὗτος ἦτο λέγεται μοναχὸς τοῦ Στραδίου, μοναστηρίου ἐν Κων)πόλει, κατήγετο δ' ἐκ Βενετίκων⁴. Τῆς αὐτῆς καταγωγῆς ἦτο καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Μάρκος ὁ Καταφλῶρος, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίθετον φέρουν γνωσταὶ βυζαντιναὶ οἰκογένεια, ὡς Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης καὶ τὸ ὁποῖον πιθανώτατα ἐνδεικνύει μοναχὸς τοῦ Ἁγίου Φλώρου ἐν Κων)πόλει⁵.

1. Πρβλ. Ἀνάλεκτα Γ. σ. 307—318.

2. Πρβλ. Καλλίστου Α. σ. 467.

3. Bertram σ. 24.

4. Ἀνάλεκτα Γ. σ. 331 πρβλ. Καλλίστου Α. σ. 425.

5. Αὐτόθ. σ. 426 ὑποσημ. 3 πρβλ. Krumbacher σ. 175.

Βαβυλῶς περὶ αὐτῶν λαμβάνει φροντίδα ὁ βασιλεὺς, διότι κατὰ τὰς εἰδήσεις ὁ μὲν «βασιλικῇ κελεύσει ἐγκατέστη εἰς τὸν θρόνον»¹, ὁ δὲ «διετάρχη ἐγκαταλείπων τὰ Στείρου νὰ μεταβῆ εἰς τὸν θρόνον του»², ἐφαρμογῇ τοῦ δικαιώματός του πάντως τῆς προβλήσεως τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολήμ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἢ συνεδρία τοῦ βασιλέως, τῶν ἀρχόντων του καὶ τοῦ ΚΠόλεως, ὅπως ἀποκαλύπτεται εἰς τὸ σωζόμενον ἔγγραφον καὶ διὰ τοῦ ὁποίου κανονίζεται ἡ παραίτησις τοῦ Δοσιθέου ἀνυψωθέντος εἰς τὸν θρόνον ΚΠόλεως πρότερον, ἐνῶ ἦτο Ἱεροσολύμων³ χαρακτηρίζει καλῶς τὸ ρωμαϊκὸν Πατριαρχεῖον, ἔχει δὲ παρόμοιον μόνον κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, ἐνθα ἡ ταυτότης τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς καὶ γλώσσης, προσθέσωμεν δὲ καὶ πεποιθήσεων, ὁμολογεῖται.

Οὐχὶ διάφορα παρουσιάζονται τὰ πράγματα καὶ ἐπὶ Εὐθυμίου τοῦ Β' (1200—1224) διαδόχου αὐτῶν. Οὗτος ἐξελέγη ἐν Κων)πόλει, ἔζησε μακρὰν τῆς Ἱερ)λήμ δι' ὄλου τοῦ βίου του καὶ τῷ 1204 κατέφυγεν εἰς Σινᾶ ὅπου ἀποθανὼν ἐτάφη. Τοῦτο ρητῶς λέγεται εἰς τὰ δίπτυχα: Καὶ Μᾶρκε μακάριε σὺν

Εὐθυμίῳ τῷ εὐκλεεῖ τῷ χρηματισθέντι δι' ἀγγέλου ἀγίου
 πρὸς τὸ Σινᾶ γενέσθαι κακεὶ τελειῶσαι τὸν τῆς
 Ἱεραρχίας ἡγλαϊσμένον δρόμον»⁴.

Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῆ εἰς τὸν θρόνον του, ὡς καὶ ὁ προκατόχος του, ἀνδείκνυται εἰς ἔγγραφόν τι τοῦ ἐπισκόπου Ναυπακτίας Ἰωάννου, ἐνθα λέγεται, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἐθεώρει ἀδύνατον τὴν μετάβασιν «διὰ τὴν τῶν Λατίνων κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐκστρατεῖαν»⁵. Ἡ ὁργὴ δὲ τῶν Ἀράβων κατὰ τῶν χριστιανῶν μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν Δ' Σταυροφορίαν τότε ἦγαγε φαίνεται καὶ εἰς ῥῆξιν τὴν ἐχθρότητα κατὰ τῶν Ρωμαίων⁶. Ἐντεῦθεν ὁ διάδοχος τοῦ Εὐθυμίου Πατριάρχης Ἀθανάσιος ὁ Β' (1225—1236) κατώρθωσε μὲν ἐκλεγείς νὰ ἔλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον.

«Ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἦλθεν ἔξωθεν λέγεται ρητῶς εἰς τὰ δίπτυχα

«Ἐκ **δυσμῶν προσελθὼν**, Ἀθανάσιε,
 μοναδικῶς πρότερον τὰ πάθη τῆς σαρκὸς
 καθυποτάξας πνεύματι καὶ τὰς τῶν ὀρέξεων προσβολὰς
 νεκρῶσας ἐγκρατεῖα, μαρτυρικοῦ δὲ τέλους
 ὑπὸ βαρβάρων τυχὼν ἔδυσας».

Ἦτο κατὰ ταῦτα βυζαντινῆς καταγωγῆς ἐκ Δυσμῶν, τῆ. τοῦ δυτικοῦ κράτους τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἰδρῦθη τότε δευτέρον ἑλληνικὸν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ΚΠόλεως τῷ 1204⁷. Ἐκ τινος σημειώσεως

1. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 409.

2. Mign. Patr. gr. τόμ. 147 κεφ. 3 σ. 507.

3. Ἀνάλεκτα Β. σ. 133.

4. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 410.

5. Ἀνάλεκτα Β. σ. 361—2.

6. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 1041.

7. Πρὸβλ. Μ. Καραπιτέρη, Νισηφόρος ὁ Βλεμμύδης.—Ἱερ)σαλήμ 1921 σ.26.

τοῦ ὑπ' ἀριθ. 254 (ἢ 666) κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σινᾶ γίνεται δῆλον ἐπίσης «ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἀρχιμανδρίτης πρότερον, ὅπερ σημαίνει, ὅτι εἶχεν ἐκεῖ μονάση. Σώζονται μάλιστα καὶ ἀκολουθίαι τῶν δαίμων Ἀναστασίου (τοῦ Σιναΐτου) καὶ Γεωργίου (Ἀρσελαΐτου) συγγραφεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ¹.

Τέσσαρες λοιπὸν Πατριάρχαι μαρτυροῦνται μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Σαλαχεδδίν οὐχὶ ἐπιτοπίου προελεύσεως. Παρὰ ταῦτα τὸ τεμάχιον, τὸ ὁποῖον ὁ Βέρτραμ παραθέτει ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Κωνσταντίνου ΚΠόλεως περὶ τῶν διοικησάντων τότε ἀναφέρει ὅτι ἦσαν ἄραβες². Δὲν γνωρίζομεν μὲν ὁποῖος ἦτο τὴν καταγωγὴν καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς Σωφρόνιος ὁ Γ' (1236—1254), εἰ καὶ συναφῆς σκέψις πρὸς τὴν προκύπτουσαν ἐκ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἀθανασίου ὁδηγεῖ, ἵνα θεωρήσωμεν καὶ τοῦτον βυζαντινῆς καταγωγῆς, ἐφ' ὅσον καταδιώκεται καὶ θανατοῦται :

«νομὴν ἀθεωτάτων ἀγαρηῶν

ἀναστέλλων ἐβλήθης Σωφρόνιε

ἐν τῇ εἰρκτῇ, ἐν ἣ τετελείωσαι εὐσεβῶς».

Ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον δὲν ἀναφέρεται γενικὸς τις διωγμὸς πάντως ἢ σιάσις τῶν Ἀράβων ἢτο συνέπεια τῆς ἐχθρότητος κατὰ τοῦ βυζ. κράτους καὶ τῶν τοιοῦτων Ρωμαίων. Ἄλλ' εἶναι ἀρκετοὶ οἱ τέσσαρες εἰς διάψευσιν τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς ἐκθέσεως καὶ παράγει ἡμᾶς νὰ σκεφθῶμεν διαφόρους, τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Κωνσταντῖνος ἐνόμισεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγράψῃ αὐτοὺς Ἀραβας. Θὰ ἴδωμεν, ὅτι λόγος τοιοῦτος εἶν' ἡ ἀποδοχὴ τῆς αὐτῆς ψυχολογικῆς νοσηρίας, ἢ ὁποία τὸ πρῶτον παρουσιάσθη ὑπὸ τοῦ Δοσιθέου. Ὅποια δὲ πράγματι δίδεται ἡ κατάστασις ἐνδεικνύει καλῶς μαρτυρία σύγχρονος, ἢ ὁποία δὲν ἐπιτρέπει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς μορφῆς τῆς συγκροτήσεως τοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Vitry (1240) τοῦ ὁποίου τὴν περικοπήν προσάγει ὁ Βέρτραμ εἰς ἐνδειξιν τῆς τότε εἰκόνης τῶν πραγμάτων ρητῶς λέγει, ὅτι οἱ Σῦροι δὲν ὑπακούουσιν εἰς τοὺς Λατίνους ἐπισκόπους, εἰς ὧν τὴν περιοχὴν ὑπάρχουσι, διότι ἔχουσι Γραικοὺς ἐπισκόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπακούουσιν ἐκ καρδίας».

Ἐκ τῶν λεγομένων του μάλιστα ἐξάγεται ὅτι καὶ λαϊκοὶ Ἕλληνες ὑπῆρχον ἐνταῦθα· διότι λέγει : «διὰ τοῦτο ἐν ταῖς Ἱερουργίαις των οἱ λαϊκοὶ (Σῦροι) γινώσκοντες μόνον τὴν τῶν Σαρακηνῶν γλῶσσαν ταῦτα (τῆ. τὰς Γραφὰς καὶ τὰς πνευματικὰς πράξεις) δὲν ἐννοοῦσιν, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες τῇ αὐτῇ γλῶσση καὶ ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ καὶ ἐν τῇ γραφῇ χρώμενοι ἐννοοῦσι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ λογίᾳ γλῶσση, ἥτις εἶναι ἡ αὐτή»³.

Ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τῶν πραγμάτων εἶν' ἀληθῆς πιστοποιεῖται καλῶς καὶ ἐκ τῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἐπομένου Πατριαρχοῦ Γρη-

1. Περβλ. Καλλίστου Α. σ. 438 ὑποσ. 1.

2. Περβλ. Bertram σ. 19 καὶ ἐξ.

3. P. P. T. S. vol. XI σ. 68.

γορίου τοῦ Α’ (1259—1283). Οὗτος χαρακτηρίζεται μὲν καὶ ἐκ τῆς συνεργασίας του μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Παλαιολόγου Εὐλογίας ὑπὲρ τῆς ἀνακτίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἔνδειξις τῆς ὁμιλοῦσα περὶ τῆς καταγωγῆς του. Οὗτος συνέγραψε τότε σύγγραμμά τι «κεφάλαια ἀντιρρητικὰ κατὰ τῶν τοῦ Βέκκου δογμάτων τε καὶ γραμμάτων στολέντια πρὸς πάσας τὰς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου ‘Ιεροσολύμων Γρηγορίου γραφέντα δὲ προστάξει τούτου ἀπὸ φανῆς τοῦ διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου Γεωργίου τοῦ Μοσχάμπαρος»². Τὸ σύγγραμμα τοῦτο σώζεται εἰσέτι, εἶναι δ’ ἀραβιστὶ γεγραμμένον. Ὅταν ἐπομένως λέγηται, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Γεωργίου εἶναι ἄλλη σημαίνεται ὠρισμένως, ὅτι ὁ Πατριάρχης εἶχε καὶ ὠμίλει τὴν ἑλληνικὴν ἤτο τοιοῦτος, ὅποια ἡ γλῶσσα του. Τί λοιπὸν ἐνδεικνύται ἐκ τούτων;

Ὅχι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Vitry, ὅτι «ἔχουσι Γραικοὺς ἐπισκόπους», εἰς τοὺς ὁποίους ὑπακούουν ἐκ καρδίας».

Ζωηρότητα προβάλλεται ἡ αὐτὴ εἰκὼν ἐκ τῆς παραβολῆς ἀκριβῶς τοῦ συγγράμματος τούτου πρὸς τὸ τοῦ μοναχοῦ Νείλου, τὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας ‘Ιεροσολύμων³. Τὸ μὲν πρῶτον εἶν’ ὑπαγόρευσις ἄλλου, τὸ δὲ δεύτερον εἰς ἕμμετρον ἑλληνικὴν τελείαν αὐθόρμητον καὶ πρωτότυπον. Ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἐνδεικνύει τὸν ἀκολουθοῦντα τοὺς Ἕλληνας κατὰ πάντα, τὸ ἕτερον μεταλλάσσει τὸ βαθὺ συναίσθημα κατὰ τῶν βαρβάρων Ἀγαρηνῶν πρὸς τὴν ἀποστροφὴν κατὰ τῶν ἀντιθέων Λατίνων ἀποκαλύπτει τὸν καθοδηγοῦντα καὶ διοικοῦντα ἐν δικαιοματικῇ συναίσθησει τῆς θέσεώς του.

Ἐπάρχει κατὰ ταῦτα πραγματικότης τῆς θέσεως δικαιοματικῆς καὶ ὑπεκότητος, ὡς ὑπάρχει γνήσιος βυζαντινὸς χαρακτήρ συνυφασμένος μετ’ ἀποδοχῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνταυτίζουσιν τὰ συμφέροντά των μετὰ τῶν ἰδεωδῶν τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησιαστικῶς.

Δυστυχῶς τὰ δίπτυχα τοῦ Νείλου, ὁ ἐπίσημος οὗτος κατάλογος τῶν Πατριαρχῶν, περατοῦται μέχρις ἐνταῦθα, μετὰ δὲ τὸν Γρηγόριον παρατηρεῖται ἀνωμαλία τις ὡς πρὸς τὴν κανονικὴν διαδοχὴν. Οὕτω π. χ. ἀναφέρεται Πατριάρχης ὁ Θαδδαῖος (1298) καὶ εἶτα ὁ Ἀθανάσιος Β’ (1333); οἱ δὲ κατάλογοι περιέχουν ἀναμιξ ὄνόματα τοποτηρητῶν καὶ Πατριαρχῶν. Μὴ δυνάμενοι διὰ ταῦτα νὰ γνωρίζωμεν τὸν διάδοχον τοῦ Γρηγορίου ἐμβλέπομεν εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ χρονογράφου Παχυμέρους ποιάν τινα κανονικότητα. «Τοῦ ‘Ιεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν γενομένου διὰ τὰς κατ’ αὐτοῦ φήμας, ἃς δὴ Βρουλλᾶς τις ἐκ Ρωμαίων καὶ Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἐπίσκοπος βασιλεῖ καὶ αὐτῷ προσελθὼν Πατριάρχη καὶ ἀνεγγκας, πεμφθεὶς συνάμα καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως πρέσβεσι, κατελέγχειν ἠλείγετο. Οἱ καὶ ἐπιστάντες ‘Ιεροσολύμοις τὸν μὲν Πατριάρχη Ἀθανάσιον ἐξωθοῦσι, τὸν δὲ Βρουλλᾶν παρὰ τὴν

1. Παχυμέρη, Α. σ. 428—29.

2. Ἐκκλησία ‘Ιεροσολύμων, σ. 4¹2.

3. πρβλ. Φωκυλίδου σ. 496—97.

τοῦ βασιλέως θέλησιν (τὸν γὰρ βασιλέα ζῆλος μόνον κατήπειγεν ἐξετάζεσθαι τὰ πράγματα) ἐπὶ τοῦ τῆς Αὐλίας θρόνου, φέροντα καὶ ταῦτα μῖσος ἀφορισμοῦ, ὡς ἐλέγειο, φέροντες ἐνθρονίζουσι»¹. Ἡ ἀποστολὴ τῶν πρέσβων μνημονεύεται τῷ 1300 σταλεῖσα ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Β' (1282—1328) πρὸς τὸν Μάλεκ-αν Νάσερ², ὥστε ὁ Γρηγόριος Β' ὁ Βρουλλᾶς πρέπει νὰ τεθῆ ἀπὸ τοῦ 1300—1330, ὁπότε ἐπανεξελέγη ὁ Ἀθανάσιος. Οὕτως ἢ ἄλλως, ὅτι ὁ Γρηγόριος εἶν' ἐκ Ρωμαίων τε. βυζαντινῆς καταγωγῆς λέγεται ρητῶς, εἶναι μάλιστα σημειώσεως ἀξία ἢ χρῆσις τοῦ ὀνόματος Ρωμαῖος ὑπὸ τοῦ βυζ. χρονογράφου· διότι σαφῶς ἐνδεικνύει τὴν συναίσθησιν τῶν τότε περὶ τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἐπισκόπων τοιαύτην, ὁποῖα ζωγραφεῖται καὶ ὑπὸ τῶν ξένων καὶ τῆς πραγματικότητος.

Θὰ εἴμεθα διατεθειμένοι μάλιστα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἔκφρασιν («εἰς Ρωμαίων») ὡς σκοπιμὸς διακρίνουσαν Ἑλληνορθόδοξον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πραγματικότης ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἴδωμεν μᾶλλον ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν διάκρισιν μεταξὺ βασιλικῶν καὶ μὴ Ρωμαίων, ἐφ' ὅσον ἄλλως καὶ ὁ Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος εἶναι φίλος τοῦ Αὐτοκράτορος πάντως ὡς λαβὼν τῇ ἐπιμόνῳ ἐπεμβάσει του τὴν ἀναγνωρίσιν ὑπὸ τοῦ Μάλεκ-αν Νάσερ³ πρέπει νὰ θεωρηθῆ Ρωμαῖος, διὰ ταῦτα μεταβαίνομε εἰς τὸν ἐπόμενον Πατριάρχην, τοῦ ὁποῖου ἢ τε ἐκλογὴ καὶ αἰ πεποιθήσεις, ὅπως καὶ ἔγγραφός τις ἐπιστολῆ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν βασιλέα θέτει καθαρώτατα τὰ πράγματα. Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι μόνον νὰ ἐξηγήσωμεν ὁπωσδήποτε τὴν ἐννοίαν τῶν ἐσωτερικῶν ἐξίδων, αἱ ὁποῖα ἀναφέρονται κρατήσασαι τότε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἐπὶ πολὺ. Ὑπάρχει βραδυτέρα πληροφορία, ὅτι συνήθεια τοῦ θρόνου τούτου ἦτο νὰ ἐκλέγεται Καισαρείας «ὁ προκομενέστερος» τῶν ἐπισκόπων διότι προωρίζετο διάδοχος τοῦ Πατριαρχείου⁴. Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν νὰ διημφισβητεῖτο τότε ἡ ἰσχὺς καὶ ἀξία τῆς συνηθείας ταύτης, ἐφ' ὅσον παρουσιάζεται πρὸς ὄψον φέρον μῖσος ἀφορισμοῦ ἢ βραδυτέρον ὑπόνοια παποφροσύνης. Διότι ὁ διάδοχος τοῦ Ἀθανασίου Λάζαρος (1334-1376) ἐναντίον τοῦ ὁποῖου ἠγέρθη ὁ μοναχὸς Γεράσιμος⁵ μεταβὰς εἰς Κων-πολιν, ἵνα προβληθῆ καὶ συνταχθεῖς πρὸς τὴν μερίδα τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Νεωτέρου, ἀνεψιοῦ τοῦ βασιλέως ὀρίζοντος τότε πρὸς τὸν γέροντα θεῖόν του Ἀνδρόνικον Β'. περὶ τῆς βασιλείας καταδιωχθεῖς κατέφυγε νὰ ζητήσῃ ἄσυλον εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἐνετῶν. ἐκεῖ δὲ κατηγορήθη, ὅτι δὲν ἐπεδοκίμαζε τὰς προτάσεις τῶν Λατίνων περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως.

Ἄλλ' οὕτως ἢ ἄλλως ἢ ἐκλογὴ τοῦ ἀναγνωρίσθη, ὁποῖος δ' εἶναι ὁ Πατριάρχης Λάζαρος; Ὁ Βέρτρσμ ἀναγνωρίζει τοῦτον Ἑλληνορθό-

1. Παχυμέρη Β. σ. 615—6.

2. Περβλ. Καλλίστου. Α. σ. 473.

3. Περβλ. Καραπιπέρη σ. 9.

4. Περβλ. Ἐκκλησία Ἱερ(γ)λύμων σ. 625.

5. Αὐτόθ. 6. 426.

δοξον διὰ τὴν φιλίαν τοῦ Βασιλέως Καντακουζηνοῦ πρὸς αὐτόν¹. Νομίζομεν, ὅτι σοβαρώτερον κριτήριον τῆς καταγωγῆς του εἶναι ἡ ὁμολογία, τὴν ὁποίαν κατέθεσεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅτε προσελθὼν μετὰ τὰς κατηγορίας ἀπελογήθη οὕτω: « ὅτι εἴλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τῆς πατρῴου δόξης ἀποσιῆναι². Πάτριος δόξα διὰ τὸν βυζαντινὸν Ρωμαῖον ἦτο ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκαυχᾶτο νῦν πᾶς Ἑλληνορθόδοξος, διότι ἡ ὀρθοδοξία του κατέστη πάντοτε γνώρισμα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν συνείδησίν του, ἡ ὁποία δὲν τίθεται πλέον ὑπ' ἀμφιβολίαν³. Ἐλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο κρατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ πιστοποιηθῇ τίς ὁ ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένος χαρακτήρ τοῦ Πατριαρχείου.

Ἀνδρόνικος ὁ Γ' ἔπεμψε τῷ 1349 τὸν Σεργόπουλον πρεσβευτὴν μετὰ τοῦ Λαζάρου Πατριαρχου πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Μάλεκ-εν-Νάσερ Χαϊρεδιν «ἀξιῶν παρὰ τοῦ Σουλτάνου ποιεῖν ἄλυσιτελεῖ τοῖς ἐκεῖ χριστιανοῖς καὶ τὸν Πατριάρχην εἰς τὸν θρόνον ἀποκαταστήναι, τὸν δὲ παρανόμως ἐπισκοποῦντα ἀπελάσει Γεράσιμον». Ὁ δὲ Σουλτάνος, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησε τὸν Λάζαρον πρεσβευτὴν αὐτοκράτορα, «τά τε ἄλλα φιλοτίμως πρὸς τὴν βασιλέως πρεσβείαν διετέθη καὶ πάντα ἐξεπλήρου, ὧν ἐδέοντο οἱ πρεσβευταί⁴». Ἀπέστειλε μάλιστα ἰδιαιτέρον ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ συνθήκη εἰδι-ἡ μεταξὺ ἀμφοτέρων καὶ τὸ ὁποῖον διέσωσεν ὁ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν τῇ χρονογραφίᾳ του⁵.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀποκαλύπτει ἀφ' ἑνὸς τὴν προστατευτικὴν πολιτικὴν τῶν βυζ. βασιλέων ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν καθόλου ὀρθοδόξων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κρατοῦσαν τότε ἀντίληψιν περὶ τοῦ Πατριαρχείου. Παραθέτομεν αὐτούσιον τὸ ἔγγραφον, εἰ καὶ ἐδημοσιεῦθη ἀλλαχού, ἵνα δυνηθῇ τις νὰ κρίνῃ περὶ τῶν λεγομένων.

«Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλεοῦντος καὶ ἐλεήμονος Μακροημερεῦσοι ὁ Θεὸς ὁ Ὑψιστος πάντοτε τὰς ἡμέρας τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, τοῦ εὐτρυγετικοῦ, τοῦ φρονίμου, τοῦ λέντος, τοῦ ἀνδρείου, τοῦ ἐν πολέμοις ὀρηκτικοῦ, εἰς ὃν οὐ δύναται τις σῆναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοῦ σοφωτάτου εἰς τὸ δόγμα αὐτοῦ, τοῦ δικαιοτάτου εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ, τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος τῶν χριστιανῶν, τοῦ στύλου τοῦ ἀσείστου ἀπάντων τῶν βεβαπισμένων, τοῦ βοηθοῦ τῶν δογμάτων τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀπάθης τῶν Μακεδόνων, τοῦ Σαμψάν, τοῦ βασιλέων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλανῶν, τῆς τιμῆς τοῦ δόγματος τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Σύρων, τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, τῶν Ἀσανίνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν Ρώσων, τοῦ κληρονόμου τῆς βασιλείας τῆς γῆς αὐτοῦ, τοῦ αὐθέντου τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ποταμῶν

1. BerTEAM σ. 21—24.

2. πρὸβλ. Ἐκκλησία, Ἱερολύμων σ. 428.

3. Ἐκκλησία Ἱερολύμων ἐνθ' ἀνωτ.

4. Γ. Καντακουζηνοῦ Δ. σ. 93.

τῶν μεγάλων καὶ τῶν νήσων, Ἀγγέλου, Κομνηνοῦ, Παλαιολόγου Καντακουζηνοῦ.

»Πάντοτε ἡ βασιλεία σου τὸ θέλημα αὐτῆς ζητείτω ἀπὸ τῆς σουλτανικῆς μου ἔξουσίας καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἡμῶν τῆς ἡγιασμένης καὶ πεφωτισμένης, ἵνα καὶ πάση δυνάμει, ὡς ἔχομεν, πληρῶμεν τὴν ἀγάπην τῆς βασιλείας σου. Καὶ καθὼς εὗρισκετο ἡ ἀγάπη τῶν προγόνων τῆς βασιλείας σου μετὰ τῶν προγόνων τῆς σουλτανικῆς ἔξουσίας μου καὶ καθὼς ἐπληροῦτο ἡ ὄρεξις τῶν βασιλέων τῶν προγόνων τῆς βασιλείας σου ἀπὸ τῆς αὐθεντίας ἡμῶν καὶ εὐχαρίστουν ἡμῖν πάντοτε ἐκεῖνοι καὶ ἔπεμπον εἰς τὴν ἡγιασμένην ἀλλήν ἡμῶν καὶ συνειύγχανον ἡμῖν, οὕτω πάλιν εὐεργετήσθω ἡ ἀγάπη τῆς βασιλείας σου καὶ πληρούσθω ἡ ὄρεξις αὐτῆς ἀπὸ τῆς αὐθεντίας ἡμῶν. Καὶ διὰ τὸ ἀποκοπῆναι καὶ μακρυνθῆναι τὴν συνήθειαν ἐκείνην ἀπεστάλη ἡ γραφὴ αὕτη ἀφ' ἡμῶν, ἵνα ἀναγνωσθῆ ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου βασιλέως εἰς ἔπαινον τῆς προτέρας φιλίας καὶ εἰς παρακίνησιν τῶν ζητημάτων, ἅπερ, πάντοτε μετὰ χαρᾶς ἔστρωσαν πεπληρωμένα καὶ πλείονα γινέσθωσαν καὶ δέχεσθαι ἡμᾶς ὅσα ἔρχονται ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν πλατυσμόν τῆς καλοκαγαθίας ἡμῶν τὸν γλυκύτερον μετὰ εὐγνωμοσύνης καθὼς καὶ ἐδεξάμεθα ταῦτα καὶ νῦν καλῶς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀποκρισιarioῦ τῆς βασιλείας σου τοῦ ἄρχοντος Μανουὴλ καὶ παρελάβομεν αὐτὰ μετὰ εὐρήνης καὶ ἔγνωμεν ἅπερ ἔγραφεν ἔσωθεν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξήτει, ὅτι ἵνα ἡ ἡ ἀγάπη καὶ φιλία, ἣτις ἦν μετὰ τοῦ πατρός μου τοῦ Σουλτάνου τοῦ μεγάλου—ὁ Θεὸς ὁ ὑψιστος ἀγιάσει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν—καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, τοῦ ἀδελφοῦ τῆς βασιλείας σου, ὡς εἶχον συνήθειαν, καθὼς λέγει, ἵνα ὧσιν οἱ δύο οἶκοι εἰς καὶ ἕρογοντο αὐτόθεν ἐνταῦθα Ἀποκρισιarioi καὶ ἐντεῦθεν πάλιν αὐτόσε καὶ θέλεις τοῦτο γινέσθω καὶ ἀπερχέσθωσαν καὶ ἐρχέσθωσαν κατὰ τὴν πρώτην συνήθειαν.

»Πάλιν ἐζήτησας διὰ τὰς Ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων, τὰς οὐσας εἰς τὰ Ἱερῶλυμα τὰ ἅγια καὶ ἔγνωμεν καὶ αὐτὸ καὶ ὠρίσαμεν ἐπιμελῶς τηρεῖν τὰς Ἐκκλησίας, δι' ἃς ἐμηνύσατε. Καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐζήτησατε, ἵνα ἀκούσωμεν τὸν λόγον τοῦ ἄρχοντος, τοῦ ἀποκρισιarioῦ Μανουὴλ, καὶ ἀπολογηθῶμεν αὐτῷ καὶ πληρῶσωμεν τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐπληρώσαμεν τὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ ὠρίσαμεν, ἵνα ἀκουσθῆ ὁ λόγος αὐτοῦ.

»Πάλιν ἐζήτησεν ὁ Ἀποκρισιarioς, ὅτι ἐρείπιον ἦν παλαιᾶς Ἐκκλησίας εἰς τὴν γειτονίαν τῶν Ῥωμαίων, ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἵνα ὀρίσωμεν κτισθῆναι καὶ ἡκούσαμεν τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἐπληρώσαμεν αὐτόν.

»Πάλιν ἐζήτησεν οὗτος τὸν ὀρισμὸν ἡμῶν τὸν ἅγιον, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν τοῦ προσκυνῆσαι καὶ ἐκεῖνος καὶ οἱ εὕρισκόμενοι μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς βασιλείας σου καὶ ἡγαπήσαμεν εἰ τι ἐζήτησε καὶ ἐπληρώσαμεν αὐτὸ καὶ ἐγράφη ὀρισμός, ἵνα πληρωθῆ εἰ τι παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ ἀποκρισιarioς. Καὶ ὅτε ἐζήτησεν εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν ἀπελθεῖν ἐδώκαμεν ἄρχοντα μετ' αὐτοῦ ἀπέσωσεν καὶ αὐτὸν ἐκεῖ καὶ προσεκύνησεν, ὡς ἤθελε, καὶ ὑπέστρεψε μετ' εὐχαριστίας.

»Πάλιν ἐζήτησεν ὁ Ἀποκρισιarioς γενέσθαι ὀρισμὸν ἡμῶν ὑψηλόν, ἵνα φυλάσσωνται οἱ εὕρισκόμενοι χριστιανοὶ εἰς τὸν ἀγιώτατον τόπον

τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὰ Μοναστήρια καὶ αἱ Ἐκκλησίαι καὶ ἔχωσιν ἀγάπην καὶ διαφέντευσιν ὑπὸ τοῦ Ἀμηρᾶ τοῦ εὐρισκομένου ἐκεῖ, καὶ οὐ μόνον οἱ τοπικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, καὶ ἵνα οἱ κατὰ καιροὺς εὐρισκόμενοι δουλευταὶ Μουσουλμᾶνοι εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν μηδένα ἔωσι καταφρονεῖν καὶ δέρειν καὶ ἐνοχλεῖν τοὺς κατὰ καιροὺς ἐρχομένους εἰς τὸ ἅγιον αὐτῶν προσκύνημα ἢ εἰς τοὺς τοπικούς, ἀλλὰ μᾶλλον τιμᾶν καὶ ἀναδέχεσθαι καὶ κυβερνᾶν αὐτοὺς καὶ ὠρίσαμεν καὶ ἐπληρώθη ὁ ὑψηλότατος ὀρισμὸς διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον.

»Πάλιν εἰς ὃ ἀνεμίμνησκεν ἡ βασιλεία σου ἡ μεγάλη διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πατριάρχου Λαζάρου, ὃν πρότερον ἀπέστειλεν ὁ ἡγιασμένος Σουλτάνος, ὁ Μάλεκ—ὁ Νάσερ—ὁ Θεὸς συγχωρῆσαι τὰ κρίματα αὐτοῦ—. Εἰς τὰς ἡμέρας τὰς ἁγίας αὐτοῦ ὁ ἀποκρισιάρχιος δεῖξάτω καὶ πληροφορησάτω τὴν μεγάλην βασιλείαν σου διὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὅπως ἐγένετο καὶ ἀπεπληρώθη ἔνεκεν τοῦ τοιοῦτου Πατριάρχου. Ἀπεληλύθει γοῦν ὀρισμὸς ὑψηλὸς εἰς τὰ ἅγια Ἱεροσόλυμα, ἵνα στέργωσι τὸν Πατριάρχην Λάζαρον καὶ φυλάττωσιν αὐτὸν καλῶς καθὼς καὶ τοὺς πρόην Πατριάρχας καὶ ὠρίσαμεν καὶ ἐγένετο ἡ [ἀπο]κατάστασις τοῦ τοιοῦτου Πατριάρχου καὶ ἀπεστάλη αὐτὸς εἰς τὰ ἅγια Ἱεροσόλυμα μετὰ τοῦ ἀποκρισιάρχου

»Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχιος περὶ τῶν αἰχμαλώτων, οὔτινες εὐρίσκονται ἀπὸ τῆς χώρας τῆς Ρωμανίας, ἵνα ἑλευθερώσωμεν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς, ἵνα γνῶ ἡ βασιλεία σου, ὅτι τοιαύτην συνήθειαν ἀρχαίαν εἴχομεν περὶ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι ἵνα γίγηται ἀνταλλαγὴ καὶ ἀπολύειν ἡμεῖς μὲν ἐξ ὧν ἔχομεν καὶ ἡ βασιλεία σου πάλιν ἐξ ὧν ἔχει ἀφ' ἡμῶν αἰχμαλώτους πέμπειν πρὸς ἡμᾶς, ὅμως ὠρίσαμεν καὶ ἐπληρώθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἑλευθερώσαμεν ὅσους ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχιος καὶ παρέλαβεν αὐτούς.

»Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχιος, ἵνα ἡ ἀσφάλεια εἰς τοὺς ἐρχομένους ἐνθάδε αὐτόθεν πραγματευτὰς καὶ ἔγνωμεν τοῦτο καὶ ἐγένετο ὀρισμὸς, ἵνα ἀναδέχωνται τοὺς τοιοῦτους πραγματευτὰς καὶ φυλάσσωσιν αὐτοὺς καθὼς ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχιος καὶ μετὰ τὴν ἀπολογία ἀπεστρέψαμεν τὸν ἀποκρισιάριον καὶ γινωσκέτω τοῦτο ἀληθῶς ἡ βασιλεία σου καὶ ὅταν ἔχη ὑπόθεσιν πεμπέτω ἡμῖν ἀγγελίαν, ἵνα πληρῶμεν τὸ θέλημα τῆς βασιλείας σου.

»Ἡμεῖς πρότερον ἔγνωμεν, ὅπως, ὡς εἰσηλθεν ἡ βασιλεία σου, τῷ ὀρισμῷ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ἰσχύος μεγάλης εἰς τὴν πόλιν, οὐδόλως ἐμνήσθαι κακῶν, ἀλλ' ἐφύλαξες τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως καὶ συνεχώρησας τοῖς ἐχθροῖς σου καὶ ἐχάρημεν εἰς τοῦτο πολλὰ καὶ ἐπηνέσαμεν τὴν βασιλείαν σου. Νῦν πάλιν ἐμάθομεν τοῦτο πλατύτερον καὶ καθαρώτερον ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Λαζάρου καὶ ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Μανουὴλ τοῦ ἀποκρισιάρχου καὶ ὅτι δέδωκας αὐτῷ τὴν θυγατέρα σου καὶ ἐποίησας αὐτὸν υἱόν σου καὶ γαμβρόν σου καὶ εἰς αὐτὸ μᾶλλον ἐχάρημεν καὶ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σου πλατύνοι καὶ τὴν χώραν σου καὶ εἰς τὸ ἐν ἑκα-

τὸν προσθεῖς αὐξήσοι καὶ τὴν ρομφαίαν σου εἰς τοὺς ἐχθροὺς φοβερὰν ποιήσαι. Ὁ Θεὸς δ' ὑψιστος διακρατεῖ σε καὶ εἴης εὐτυχὴς ἀπὸ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ—ναὶ εἶθε Θεὸ ἐψηλέ.—

»Ἐγγράφη εἰς τὰς (15) δεκαπέντε τοῦ Σαμπὰν τῶ ἑπτακοσιοστῶ ἔτει τοῦ Μωάμεθ. Ἐγγράφη κατὰ τὸν ὁρισμὸν τὸν ὑψηλόν. Δόξα τῇ μεγάλῃ δόξῃ τοῦ μόνου Θεοῦ. Εὐχαὶ καὶ προσκυνήματα εἰς τὸν αὐθέντην ἐκείνον τοῦ Μαχούμετ μετὰ τῶν μαθητῶν του, τὸ ἐντιμότερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν Παντοκράτορα, ὅσον ἐλπίζω εἰς ἐκείνον».

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου γίνεται δῆλον, σαφῶς, ὅτι παρὰ τοῖς ἄραβιν, δὲν ἔλλειπεν ἡ γνῶσις τῆς ἐθνικότητος ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν νῦν τὸ ρωμαϊκὸν ἀνατολικὸν κράτος καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐπροστατεύοντο ὑπ' αὐτῶν. Διότι διακρίνονται Ἑλληγες, Σύροι, Βούλγαροι, Ἀλανοί, Ρῶσοι κλπ. Ἀλλὰ συγχρόνως ἐκχωρίζεται καὶ ἡ σχέσις ἐκάστου κατὰ τρόπον ὁμοίως σαφῆ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων λέγεται μὲν βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, τιμὴ δὲ τῶν Σύρων καὶ Ἰβήρων ὀρθοδόξων. Βασιλικοὶ Ρωμαῖοι ἄρα, ἐφ' ὅσον γίνεται διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τῶν τοπικῶν εἶνε ἐκεῖνοι οὐσιωδῶς, τῶν ὁποίων τὸ κράτος διὰ τοῦ ὀνόματος Ρωμανία χαρακτηριζόμενον κυβερνᾷ πραγματικὸς βασιλεὺς. Ὑπὲρ τούτων ὁ βασιλεὺς ζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐπισκευῆν μοναστηρίων, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνδείκνυται ἀπλῶς προστατίης ἢ ἵνα σαφέστερον ὁμιλήσωμεν: ὠρισμένη κατηγορία Ρωμαίων εἶν' ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα διεκδικεῖ ὁ βασιλεὺς, ἄλλοι δ' ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προστατεύονται, ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἐν τῇ προσκυνήσει των. Ἀκριβῶς ἡ σχέσις αὕτη ἐκράτει καὶ κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ πραγματικοὶ ὑπήκοοι, τοῦ κράτους πολιταί, ἦσαν οἱ δικαιοῦχοι, ἐνῶ οἱ ἀποδεκτοί, ὡς ὑπήκοοι τοῦ Πατριάρχου¹ ἀνεγνωρίζοντο μόνον καὶ ἐπροστατεύοντο καὶ μάλιστα διότι οὗτοι συνεταύτιζον τὰ συμφέροντά των πρὸς τὰ ἰδεώδη τῶν Βυζαντινῶν.

Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἄρα ἴσχυεν ἐνταῦθα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκφαίνεται καὶ ἐκκλησιαστικῶς τῇ ιδιότητι τοῦ Πατριάρχου, ὡς Πατριάρχου τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀντιστάσεως, ἐπισκόπου δὲ τοῦ λαοῦ καὶ τὸ ὁποῖον ἀνεγνωρίζεν ἡ τουρκικὴ διάταξις τοῦ 1910 ἐκεῖ ἔνθα καθορίζει τὴν θέσιν ἑκατέρων τῶν στοιχείων, ὡς ἀνεκασθεν οὕτω ἰσχύσαν². Τὸ Πατριαρχεῖον εἶναι τὸν χαρακτήρα βασιλικὸν βυζαντινόν διότι ἡ ιδιότης τῶν κατόχων ἀνήκει εἰς τοὺς βασιλικούς Ρωμαίους de jure καὶ διότι ὁ Πατριάρχης, ἦτο καὶ ἀνεγνωρίζετο Πατριάρχης τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα καὶ νομικά. Ἐπειδὴ δὲ βασιλικοὶ Ρωμαῖοι κάτοχοι καὶ διοικοῦντες τὴν προσκυνηματικὴν Ἐκκλησίαν ταύτην ἀνεγνωρίζοντο ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι καὶ de facto ἀποδεικνύεται ἱστορικῶς, ὅτι ἦσαν καὶ διόκουν διὰ ταῦτα ὑπάρχει ἀναλογία πραγματικῆ ὅσον ἀφορᾷ τοῦλάχιστον εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἑλλήνων, ὅτι ὁ ρωμαϊκὸς χαρακτὴρ του εἶν' ὁ Ἑλληνορθόδοξος. Κατὰ

1. πρβλ. Μίλας, Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον σ. 431.

2. πρβλ. παρὰ Bertran, τὴν διάταξιν τοῦ 1910.

σειρὰν ἤδη τοῦλάχιστον ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ Πατριάρχαι ἦσαν Ἕλλη-
νες τὴν καταγωγὴν, οὐχὶ δ' ἐπιτόπιοι.

Καὶ ὁ διάδοχος ἐπίσης τοῦ Λαζάρου Δωρόθεως ὁ Α' (1376-1417),
τὸν ὁποῖον προήγαγεν Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, ἀνεγνώρισε διὰ τῆ
ἐνεργεία του ὁ Σουλιάνος Βαρκούκ καὶ εἶτα ὁ Μούσταϊμ Μπιλλάγ ἦτο
βυζαντινῆς καταγωγῆς. Τοῦτο ἐξέγεται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς μνηαίου
τινὸς ἀγιασαββιτικοῦ τῆς ἐποχῆς ταύτης. «Ἐτελειώθη ὁ παρ(ών) μὴν
Μάϊος διὰ χειρὸς ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δωροθέου τοῦ
ποτε ἀγιορείτου, εἶτα δ' ἀγιοσαββίτου ἐν ἔτει 1389»¹. Ὁ Δωρόθεος
λοιπὸν ἦτο πρότερον μοναχὸς τοῦ ἁγίου Ὁρους, δὲν ἦτο ἐπιτοπίου
προελεύσεως, ἢ δ' ἑλληνικῆ παιδεία του πάντως λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον
καὶ ἐξελέγη Πατριάρχης καὶ ἀνεγνωρίζεται ἑλληνορθόδοξος. Τοιοῦτος,
φαίνεται, ἦτο καὶ ὁ διάδοχός του Φιλόθεος ὁ Β' (1417—1424), ὡς
δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐτέρου μνηαίου ὑπ'
ἀριθμ. 68 «ἐπληρώθη τὸ παρὰν δ/μήναιον τοῦ παναγίου καὶ ζωοδόχου
τάφου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν—Σεπτέμβριος—Ὀκτώβριος—διὰ συν-
δρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ πανοσιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου καὶ θείου
πατρὸς ἡμῶν Δωροθέου, πρῶην μὲν Πατριαρχοῦντος τῆς ἁγίας πόλεως
Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πάντων, νῦν δὲ Πατριαρχοῦντος τοῦ
πατρὸς ἡμῶν κυρ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας
τοῦ κραταιοῦ τοῦ ἁγίου ἡμῶν (βασιλέως) κυρ Μανουὴλ τοῦ Παλαιο-
λόγου. Ἐγράφη δὲ ἐντὸς τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ καὶ θείου τάφου
Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ καὶ οἱ ἐντυγχάνοντες τοῦτου εὐχεσθε
ὑπὲρ τοῦ γραψαντος (Ραι.) τοῦ θύτου Ἐν ἔτει 1419»². Υἱοὶ κατὰ τὴν
τότε χοῆσιν τῆς λέξεως ὠνομάζοντο οἱ ὑπαταχτικοὶ γέροντός τινος,
ὡς ἐνδείκνυται καὶ ἐκ τῶν μοναχῶν, εἰς τοὺς ὁποίους Γεράσιμος ὁ
Τραπεζούντιος, ἐλληνοδότει τὴν ἡγουμενείαν τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου
Εὐθυμίου. Συνδυάζοντες ὅθεν τὴν ἀνω πληροφορίαν ταύτην πρὸς τὰς
εἰδήσεις τοῦ Ἀγροθεσίου (1375) ὅτι «ἐν ἁγίῳ Σάββα ἠσκήτεον τότε
25 Γραικοὶ μετὰ Γεωργιανῶν»³ ἀναγνωρίζομεν τὸν Θεόφιλον, οἷος
ἦτο καὶ ὁ γέρον του Δωρόθεος.

Ἀμφιβολία τις ἠγέρθη ἐσχάτως ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ δια-
δόχου τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Α' (1431—1449), διότι οὗτος ἐγνώριζε τὴν
ἀραβικὴν⁴. Ἡ πληροφορία δίδεται ὑπὸ τοῦ Ρώσου Ζωσιμᾶ (1419—
1421), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἰωακείμ ἦτο ἀγαπητὸς τοῦ Θεοφίλου,
λόγιος, γνώστης τῆς ἀραβικῆς⁵. Ἄλλ' αἱ ὑπάρχουσαι ἐνδείξεις δὲν
δικαιολογοῦν τὴν ἀμφιβολίαν ταύτην, ἀν παρὰβληθῶσι πρὸς τὸν
τρόπον τῆς ἐκφράσεως τοῦ Ζωσιμᾶ. Οὗτος ἀναφέρει τότε, ὅτι Ἕλληνες
κατεχουν καὶ φυλάττουν τὰ Προσκυνήματα⁶, τὸ ἐν δὲ τῶν τριῶν Φιο

1. πρβλ. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 435.

2. Ἀνάλεκτα Β. σ. 150.

3. Φωκυλίδου σ. 503.

4. πρβλ. Καλλίστου Α. σ. 488.

5. πρβλ. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 438—440.

6. Καλλίστου σ. 496.

μανίων τοῦ Ἰωακείμ τῶν σωζομένων σήμερον ἀναφέρει: «Ἡ Α. ἐσοχότης ὁ τίμιος καὶ ἡγούμενος τῶν ἄλλων Ἰωακείμ, ὁ Ἑλλην Πατριάρχης τῶν βασιλικῶν Νασαρηδων»¹ καὶ ἀποδίδει τὴν λέξιν Ἑλλην διὰ τῆς λέξεως Γιονάν, ὄχι Ροίμ. Ἐάν μὲν πρόκειται περὶ κακῆς ἀναγνώσεως, τότε πάντως δηλοῦται δι' αὐτῆς ἡ γνησία βυζαντινὴ καταγωγὴ τοῦ Ἰωακείμ². Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκφρασις «ρωμαῖος Πατριάρχης τῶν βασιλικῶν Ρωμαίων» ἂν ὑπῆρχε, δὲν θὰ ἠδύνατο νῦν νὰ ἐξηγηθῆ ἄλλως. Ἡ συνεισφορά ἐκλογὴ Ἑλληνορθόδοξων Πατριαρχῶν πρότερον καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Δωρόθεος ἐγένετο καὶ ὑπεστήριξεν, ὅπως καὶ ὁ υἱός του Θεόφιλος, τὴν προαγωγὴν τῆς παιδείας ἀφαιροῦν πολὺ τὰς ἀμφιβολίας, ὅτι ὁ Ἰωακείμ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι τὴν καταγωγὴν, ὁ ὁποῖος ἐν ἄλλαις περιστάσεσι θὰ ἐθεωρεῖτο, διότι ἐγνώριζε τὴν ἀραβικὴν. Μήπως, ἄλλως πρέπει ὑπὸ τὰς δεδομένας πληροφορίας ν' ἀποκλεισθῆ, ὅτι Ἑλληνες γυν ἐμάνθανον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ; Ὁ Ἰωακείμ λαμβάνει τὸ βον τῶν Φιρμανίων του τῆ ὑποστηρίζει τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ὅπερ ὑποθέτει φιλίαν πρὸς αὐτόν, ἡ δ' ἔκφρασις καὶ νὰ ἡγῆται ὄλων τῶν Ταϊφάδων (μηδ' αὐτοῦ τοῦ τοπικοῦ ἐξαιρουμένου) καὶ ἡ ἔκφρασις «καὶ νὰ εἶναι δικαστὴς τοῦ ἔθνους τῶν ἐχόντων τὸν σταυρὸν κατὰ τὸν νόμον του»³, ὅπως καὶ ἡ ὄλη ἀναστροφή του εἰς τὸ ζήτημα τῶν Λατίνων⁴ ἐνισχύουν τὴν γνώμην τοῦ Δοσιθέου καὶ ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἀντιγραφῶν τούτω, ὅτι ἦτο βυζαντινῆς καταγωγῆς.

Ὁ τελευταῖος τῆς σειρᾶς ταύτης Πατριάρχης Ἀθανάσιος Α'. (1452—1460) ὁμολογεῖται γενικῶς ὡς Ἑλληνορθόδοξος, ὄντως ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη ἀνάγκη χαρακτηρισμοῦ του. Πρὸ αὐτοῦ εἶχεν ἐκλεγεῖ φαίνεται ὁ Θεοφάνης ὁ Β'. (1450), ὁ ὁποῖος μετέβη εἰς Κων)πολιν, ἵνα προβληθῆ καὶ μετέβη τῆς Συνόδου, ἡ ὁποία συνεκροτήθη τότε ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἁγίας Σοφίας χάριν τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως⁵, ἀλλὰ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον του. Τὸ ζήτημα τοῦ κινδύνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ κράτους αὐτοῦ ἦτο τόσης σπουδαιότητος, ὥστε δὲν ἐπέτρεψεν εἰδήσεις ἄλλας περὶ αὐτοῦ. Εἶναι ὁμοίως λίαν χαρακτηριστικὴ γενικῶς μία παρατήρησις τοῦ Πατριάρχου Δοσιθέου, ὅτι οἱ Πατριάρχαι μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀθανασίου ἦσαν Ρωμαῖοι, ἰ.ε. βυζαντινῆς καταγωγῆς. Ἡ παρατήρησις του ἦτο συνέπεια καὶ τῆς ἐρεῦνης του ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῆς πελοπονήσεως τῆς Ἀδελφότητος γενικῶς, ἦτο τρόπον τινὰ ἀπεκρυσταλωμένη παράδοσις, ὡς θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Βέρτραμ.

Ὡστε ἡ πραγματικὴ ἐρεῦνα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι καταλήγει εἰς βεβαίωσιν τῆς γνώμης τῶν Ἑλλήνων περὶ

1. Καραπιτέρη σ. 8.

2. Ἡ λέξις Γιονάν δὲν ἦτο ἄγνωστος ὡς ἐκ τῆς ἐκφράσεως «βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων» τοῦ γράμματος πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν συνάγομεν (πρβλ. Π. Καραλίδου, περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Σύρων). 3. Καραπιτέρη αὐτ. σ. 8.

4. πρβλ. Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων σ. 439—42.

5. Ἐκκλησία, Ἱεροσολύμων σ. 443 ὑποσημ. 3.

αὐτῶν. Ἑλληνική ἀτμόσφαιρα καὶ μορφὴ συναντῶνται μεμαρτυρημένως κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε σχεδὸν νὰ εἶναι τοιαύτη ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 11^{ου} μέχρι τοῦ 16^{ου} αἰῶνος, ὁποῖα καὶ ἀπὸ τοῦ 13^{ου} μέχρι σήμερον. Παρατηρητέον δ' ὅτι δὲν ἐβασίσθημεν τόσον εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ἡ ἔλευσις των ἐξηρατάτο ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ἵνα δεχθῶμεν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον, ὅσον εἰς τὰς δεδομένας μαρτυρίας περὶ αὐτῶν. Ἐὰν τώρα ἐμμείνωμεν καὶ εἰς τὴν ἄποψιν ταύτην ἢ ἀσκεφθῶμεν οὕτω: Ἡ ἐκλογὴ τῶν Πατριαρχῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἐνέργειαν πρὸς ἐγκαθίδρουσιν των ἐπὶ τοῦ θρόνου λύουσι μὲν τὸ ζήτημα πάθην ἠντιλοῦντο καὶ ἡδύνατο ν' ἀντιλῶνται τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος, ἐφ' ὅσον ἐνδεικνύουν αὐτὸ ζήτημα συμβάσεων, τί δ' ἐνδεικνύουν αἱ πεποιθήσεις τῶν οὕτω ἐκλεγομένων αἱ ἐκδηλούμεναι εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν των, εἰς αὐτὴν τὴν ἐμμονὴν εἰς τὸ ἔθιμον τῆς μεταβάσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἐποχῇ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁμολογεῖται, ὅτι ὑφίσταντο διωγμοὺς καὶ στερήσεις;

Ἐὰν θεωρήσωμεν τὴν διάταξιν τοῦ τυπικοῦ τοῦ ἁγίου Σάββα, τὸ ὁποῖον κατεστρώθη κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ρώσου Δημητρίουέββακη περὶ τῶν ΙΒ' ἢ ΙΓ' αἰῶνα, ὡς ἐκ τοῦ κώδικος ὑπ' ἀριθ. 1906 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σινᾶ συνάγει, εἰκόνα πιστοποιοῦσαν τὴν τῶν διπτύχων τοῦ Νείλου φρονοῦμεν, ὅτι ἔχομεν ἔγγραφον βεβαίωσιν τῆς γνώμης τῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ τῆς κρατησάσης ἀνέκαθεν θέσεως Γραικῶν καὶ ὁμοδόξων ἐπιτολιῶν. Ἡ διάταξις αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἐπεὶ δὲ φθοροποιοὶ δαίμονες ἐν ταῖς προχειρίσει τῶν ἡγουμένων εἰώθασιν διχονοίας καὶ στάσεις ἀναρρίπτειν τῶν δύο γλωσσῶν μεταξὺ Ρωμαίων τε φημι καὶ Σύρων, ἐκ μέσου τὸ σκάνδαλον ἐξελαύνοντες διοριζόμεθα μηδένα τῶν Σύρων ἀπὸ γε τοῦ νῦν τῆς ἡγουμένου ἐπιβαίνειν ἀρχῆς, οἰκονόμους καὶ δογματικούς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς διακονίας προτιμᾶσθαι τοὺς Σύρους καὶ διαττατόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα ὡς ἀνυστικωτέρους ὄντας καὶ δραστικούς ἐν τοῖς πατράσιν αὐτῶν». Οἰοιδήποτε καὶ ἂν ἐξηγηθῶσιν οἱ Σύροι πάντως εἶν' ὀρθόδοξοι, ἵνα γίνωσι δεκτοὶ ἐν τοῖς μέλεσιν τοῦ ἁγίου Σάββα. Ἐπομένως ἐνδείκνυται, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι διώκουν ἐνταῦθα δικαιωματικῶς καὶ τοιαύτην εἶχον τὴν πεποίθησιν. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φθάσωσι μέχρις ὀριστικῆς ἀποκλείσεως ἄλλων ὀρθόδοξων Ρωμαίων τὴν ὑπηρεσίαν τοῦλάχιστον ἐκ τῆς σχέσεως πρὸς τὸν Πατριαρχὸν, ἂν μὴ ἐγνωρίζον ἐκάστου στοιχείου τὴν θέσιν;

Καὶ ταῦτα μὲν δύνανται νὰ λεχθῶσι περὶ τῆς ὄλης ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐνταῦθα. Ἐὰν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰκὼν συγκροτήσεως τοῦ Πατριαρχείου ἐκ ξένων ὀρθόδοξων δὲν μαρτυρεῖται ἱστορικῶς ἢ μόνον ἐν παραρτήμασιν αὐτοῦ, τότε νομίζομεν, ὅτι δὲν ἔλλειπεν ἡ συναίσθησις τῶν διοικούντων Γραικῶν, ὡς λέγονται γενικῶς παρὰ τῶν ξένων, περὶ τῆς δικαιωματικῆς θέσεώς των καὶ τοῦ Πατριαρχείου ἐπομένως εἰς τὸν χαρακτήρα τοιοῦτου. ἀνεγνωρισμένως.

Μ. Κ. ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ

1. Ἴδε Φωκυλίδου σ. 156—162.